

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

**© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019**

ЗМІСТ

І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Наталія Маркіна

ТВОРЧА САМОСТІЙНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН 3

Надія Красновська

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХОРОВИХ ТВОРІВ ЯК
НАУКОВА ПРОБЛЕМА 9

Маргарита Єнішкіна, Лінь Ваньї

КАТЕГОРІЯ «КОНСТРУКТИВНІ УМІННЯ» В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ
ОСВІТІ..... 15

Юлія Чумак

КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 22

Галина Слободенюк

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 29

Валерія Кальченко

ВПЛИВ БІЛОГО КОЛЬОРУ НА ПСИХІКУ ТА ФІЗІОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ
ЛЮДИНИ..... 33

Світлана Попсуйшанка

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «АРТИСТИЗМ» В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ 37

Наталія Сосюрка

СУТНІСТЬ ФІРМОВОГО СТИЛЮ ТА ЙОГО РОЛЬ ДЛЯ СПРИЯТЛИВОГО
ІМІДЖУ КОМПАНІЙ 41

**І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ
ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ
МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

УДК 371.134:78

Наталія Маркіна

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
факультет мистецтв, 61м група*

**ТВОРЧА САМОСТІЙНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ
ДИСЦИПЛІН**

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вокальної культури і сценічної майстерності вчителя М. О. Ткаченко

У статті на основі аналізу базових категорій розкрито суть творчої самостійності як складової виконавської майстерності викладача мистецьких дисциплін. Проаналізовано наукові уявлення, щодо суті та змісту цього феномену, виокремлено методи, які сприяють формуванню творчої самостійності майбутнього фахівця.

In the article, based on the analysis of the basic categories, the essence of the creative independence as a component of the performing skills of the teacher of the artistic disciplines is revealed. The scientific ideas concerning the essence and content of this phenomenon are analyzed, methods that contribute to the formation of the creative independence of the future specialist are singled out.

Ключові слова: *самостійність, творча самостійність, педагогічна творчість, професійна компетентність, викладач мистецьких дисциплін.*

Key words: independence, creative independence, pedagogical creativity, professional competence, teacher of artistic disciplines.

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір постають питання підвищення

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

якості професійної підготовки фахівців, зокрема викладачів мистецького спрямування, відповідно до європейських освітніх норм. Розвиток систем освіти провідних країн в умовах ринкової економіки посилює значення творчої самостійності фахівців, здатних до конкурентної боротьби, до самореалізації у професійній діяльності.

З огляду на необхідність професійної підготовки майбутніх учителів в Україні на рівні європейських стандартів, творчий характер педагогічної діяльності, актуальності набуває проблема формування творчої самостійності майбутніх викладачів музичного мистецтва, яка є одним з важливих факторів їх професійного саморозвитку та показником виконавської майстерності.

Аналіз основних досліджень. Слід зазначити, що окремі аспекти проблеми визначення творчої самостійності перебувають в колі наукових інтересів вітчизняних та зарубіжних учених. Актуальними є психолого-педагогічні дослідження, спрямовані на розвиток творчих здібностей суб'єктів самостійної пізнавальної діяльності, на збагачення їх творчим досвідом, формування механізму самоорганізації кожного індивіда (К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Л. Виготський, Д. Ельконін, Л. Жабицька, Л. Беленька та інші). У роботах відомих учених П. Гальперіна, М. Данилова, Б. Єсіпова, Г. Костюка, І. Лернера, О. Матюшкіна, П. Підкасистого та інші) визначено наукові основи організації творчої та самостійної діяльності й формування особистісних якостей молоді в процесі навчання. Ефективні шляхи, методи, прийоми, форми розвитку творчої самостійності особистості в процесі підготовки фахівців різних професійних сфер запропоновано в працях багатьох учених-методистів: Т. і Ф. Бугайко, А. Вітченка, О. Ісаєвої, Ж. Клименко, О. Куцевол, Л. Мірошніченко, Є. Пасічника, А. Ситченка, Г. Токань. У галузі музичного мистецтва вагомий внесок у теорію та практику формування творчої самостійності внесли О. Апраксіна, Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, О. Дем'янчук, Г. Падалка, В. Шацька, Б. Яворський та інші, які вважали предмети музичного циклу ефективним засобом творчого розвитку майбутнього педагога.

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Аналіз наукових праць дозволив з'ясувати, що поняття «творча самостійність викладача мистецьких дисциплін» не набуло широкого використання в науковій літературі. У науковому просторі найчастіше використовуються такі поняття як «самостійність», «самостійна діяльність», «творча діяльність», «творча активність».

Мета статті – розкрити сутність поняття «творча самостійність» як складової підготовки майбутнього викладача мистецьких дисциплін.

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній літературі поняття «самостійність» визначається як: спроможність приймати рішення та виконувати його, покладаючись на самого себе [7, с.7-9]; уміння особистості обходитися у своїх діях без сторонньої допомоги та критично ставитися до чужих впливів, оцінюючи їх відповідно до своїх поглядів і переконань [1, с. 150 -152]; одна з провідних якостей особистості, яка проявляється в умінні ставити перед собою певні цілі, добиватися їх досягнення власними силами; відповідальне ставлення людини до своїх вчинків, здатність діяти свідомо за будь-яких умов, приймати нестандартні рішення [6, с. 67].

Із наведених визначень можна виокремити такі характерні ознаки самостійності, як незалежність у виконанні дій, критичність мислення, відповідальність за свої дії, емоційно-вольова регуляція, стійкі погляди і переконання. Аналізуючи ознаки самостійності можна переконатись, що ця властивість особистості пов'язана також із самостійністю мислення.

У виявленні творчої складової самостійності педагога доцільно звернутися до наукових уявлень про суть педагогічної творчості. Так, З. Левчук наголошує, що педагогічну творчість завжди супроводжують самопізнання, саморозвиток і самовдосконалення, прагнення до постійного зростання [6, с. 107-109]. На думку В. Кан-Калика М. Нікандрова, педагогічна творчість включає в себе творчу педагогічну діяльність учителя і творчу навчальну діяльність учня в їх взаємодії та взаємозв'язку, а також результати їх творчої діяльності, які ведуть до розвитку, саморозвитку і вчителя, і учня [4].

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Як видно з наведених дефініцій, науковці пов'язують педагогічну творчість з певними проявами самостійності.

Визначаючи зміст поняття «самостійність» англійський дослідник Дж. Равен виокремлює певні її компоненти. Так, до її складу вчений включає певні характеристики мислення (оригінальність, критичність мислення), а також розуміння відповідальності за свої дії [3, с.111 - 117].

Дослідниця А. Маркова пов'язує поняття «самостійність» із уявленням про сутність професійної компетентності, підкреслюючи, що найчастіше компетентність визначають як психічний стан, що дозволяє діяти самостійно та відповідально [4, с. 24 - 36].

І. Зимня також зазначає, що самостійність є складовою професійної компетентності й інтегрує в собі активні, творчі, діяльні характеристики особистості [2, с. 19].

Ознаками самостійності О. Овчарук вважає: вміння планувати, приймати рішення та обґрунтовувати його, вибирати раціональні методи діяльності, виявляти творчу активність, систематично контролювати хід і результати виконання роботи, коректувати й удосконалювати її [5, с. 6-9].

Таким чином, можна стверджувати, що поняття «самостійність» часто-густо використовується науковцями як складова професійної компетентності педагога і тлумачиться як інтегрована особистісна якість, що виявляється у здатності педагога виокремлювати, осмислювати та творчо розв'язувати педагогічні проблеми, покладаючись лише на власні можливості, самостійно приймати відповідальні рішення та передбачати їх наслідки.

У підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва вчені велику роль відводять організації та формуванню самостійності в музично-творчій діяльності. Так, Л. Арчажнікова вказує, що «найбільш творча активність у процесі занять музикою виявляється в самостійній музично-пізнавальній діяльності, яка сприяє інтенсивному мисленню, роботі пам'яті, уваги тощо» [1; с. 18]. Авторка зауважує, що саме установка на творчість у різних видах музично-

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

педагогічної діяльності виступає важливим стимулом самостійності майбутніх фахівців.

Науковці Н. Біла, В. Москалюк, Н. Палеха, О. Киричук та інші вбачають за необхідність дотримання таких вимог, що спонукають майбутніх фахівців до самостійного творчого прояву:

- добір музичного репертуару, який слугує зразком творчих дій та стимулює формування творчих умінь й навичок;
- використання дидактичних засобів, що закріплюють творчу атмосферу заняття, пізнавальний інтерес й імпровізацію всіх учасників навчального процесу;
- ускладнення творчих завдань від заняття до заняття, що забезпечує динаміку самостійно пошуку майбутніх фахівців від репродуктивного до творчого рівнів;
- забезпечення внутрішньої взаємодії мети і методів музично-педагогічної діяльності тощо [8, с. 164 - 174].

До найбільш результативних засобів формування творчої самостійності науковці відносять: стимулювання зацікавленості, формування творчого інтересу, використання на заняттях цікавих аналогій; створення ситуації емоційного переживання; використання розвивальних ігор, методу відкриття, створення ситуації з можливістю вибору; оволодіння практичними навичками передачі особливостей музичного твору; уміння складати виконавський задум музичного твору та план його реалізації тощо.

Висновки. Отже, аналіз наукових досліджень дозволяє дійти висновку, що творча самостійність визнається як інтегрована особистісна якість, щомістить в собі важливі характеристики професійної компетентності: активність, ініціативність, самодетермінація, здатність складати та реалізовувати плани та особистісні проекти, діяти у стандартних і нестандартних ситуаціях, розуміння відповідальності за свої дії. Творчу самостійність викладача мистецьких дисциплін можна уявити як особистісні можливості педагога, які дозволяють йому самостійно й ефективно вирішувати музично-педагогічні завдання,

дозволяє продуктивно організувати розв'язання виконавських завдань неординарними способами.

Список використаних джерел

1. Загальна психологія : підручник для студентів вищ. навч. закл. / за ред.С.Д. Максименка. К. : Форум, 2000. 543 с.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя М. Исслед.центр проблем качества підготовки специалистов, 2004. 42 с.
3. Компетентність саморозвитку фахівця: педагогічні засади формування у вищій школі / [О.О. Біла, Т.Р. Гуменникова, Я.В. Кічук, М.О. Князян, С.О. Рябушко, Е.А. Улятовська] Ізмаїл: ІДГУ, 2007. 236 с.
4. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. М. :Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. 308 с.
5. Овчарук О. (2004) Ключові компетентності: Європейське бачення.Управління освітою, 2, 6 – 9 С.
6. Педагогическая энциклопедия / [под ред. И. А. Карпова]. М: Сов.энц., 1968. Т. 4. 774 с.
7. Сергєєнкова О.П. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. ПасєкаК. : Центручбової літератури, 2012. 296 с.
8. Москалюк В.М. Формування творчої активності студентів у навчадбно-виховному процесі студентів коледжу культури та мистецтв: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 1999. 216 с.